

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ НОМИДАГИ
ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА
ИНСТИТУТИ

ФИЛОЛОГИЯНИНГ УМУМНАЗАРИЙ МАСАЛАЛАРИ

ХАЛҚАРО ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

Жиззах - 2021

ISBN 978-9943-4889-2-2

9 789943 488922

IV. АДАБИЙ АЛОҚАЛАР ВА ТАРЖИМА МУАММОЛАРИ

Шуъба раиси: филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD),
доцент в.б. Дилнавоз Салимова
Котиби: катта ўқитувчи Соҳиб Бойсинов

1.	Улугбек Ҳамдамов. Кафка ижодида инсон ва давр фожиаси	487
2.	Муқаддас Тожибоева. Мумтоз адабий манбалар XX аср ўзбек адабиётининг собит асоси ва вориси сифатида	490
3.	Дилором Ходжиметова. Элни эрка шоирлари	495
4.	Н. Сыздыкбаев. Неомифологизм в литературе рубежа XX-XXI веков(к постановке проблемы)	497
5.	Nilufar Ruziyeva. Discursive approaches to politeness	501
6.	Abdulhamid Abduvaiyev. Forscha soʻzlar tarkibida qoʻllanilgan -ak affiksi haqida ayrim mulohazalar	505
7.	Parizod Turopova. The power of artistic thinking	508
8.	Айтас Исмайил. Azərbaycan ədəbiyyatında lirik poema janrının inkişaf xüsusiyyətləri (Nəbi Xəzri yaradıcılığı əsasında)	511
9.	Xurshid Ubaydullayev. Turli tillardagi frazeologik birikmalarni oʻzbek tiliga tarjima qilish xususida	514
10.	Nilufar Ochilova. Ingliz tili idiomalarida “Ot” obrazi tahlili	517
11.	Дилшод Исломов. Дилноза Абдурахмонова. Француз тили стилистиканинг объектлари, фонетика билан боғлиқ томонлари ва олимларнинг илмий қарашлари	520
12.	Моҳира Отабоева. Бадий таржимада таржимон ёндашуви масаласи	524
13.	Sanobar Bozorboyeva. The importance of culture in teaching foreign languages	527
14.	Madina Irsaliyeva. The historical roots of the female image in modern english literature	530
15.	Баҳор Тўраева. Чингиз Айтматов ижодида рамзлар талқини	532

**ФРАНЦУЗ ТИЛИ СТИЛИСТИКАНИНГ ОБЪЕКТЛАРИ, ФОНЕТИКА
БИЛАН БОҒЛИҚ ТОМОНЛАРИ ВА ОЛИМЛАРНИНГ ИЛМИЙ
ҚАРАШЛАРИ**

*Исломов Дилшод Шомуродович,
БухДУ докторанти
Абдурахмонова Дилноза Олим қизи,
БухДУ талабаси*

Тил – анъанавий белгилар тизими, код бўлиб, унинг ёрдамида хабарлар узатилади. Бу хабарлар икки кенг тоифага таснифланади ва бир неча вазибалари бўлиши мумкин. Биринчиси, фонологик ёки фонематик, иккинчиси, фоностилистик. Биринчи категория вакиллик функциясига – Тробицкой (1939) терминологиясига кўра – ўзига хос, Андре Мартинет (1960) га кўра ёки Роман Жакобсон (1963) га кўра референциал қисқаради. Бу функция моҳиятан товуш шаклига, фонематик ёки просодикага оид бўлиб, оппозицион қийматга ега бўлган муносабатлар мажмуи-Соссюр атамасидан фойдаланиш хисобланади. Бу отларни фарқлаш ўзига хос функцияси saute/sol/ de sol /sol/ et il pleut /2/4 de il pleut ? /2 / 4/- иккинчи категория қўшимча маълумот беради. Шундай қилиб, лингвистик маълумот беришда давом етаркан, ёмғир ёғаётган хабар бир вақтнинг ўзида ғазаб, мулойимлик, минтақавий урғу, ёмғир таъсир ва бошқаларни етказиши мумкин. Бу иккинчи хабар, фоностилистик, оғзаки тилининг артикуляцияси томонидан таъминланади. Андре Класс (1963) томонидан тасвирланган силбо-гомеро каби хуштакланган тил деярли тўртта фонемага ва сюжетли кесимга туширилган тил деярли ҳеч қандай ифодали имкониятни тақдим этмайди. Шу каби далилларни кузатиш тилшуносларни ўзига хос функциянинг аҳамиятини ортиқча баҳолашга олиб келган бўлиши мумкин. Маълумотлар шуни кўрсатадики, Стилистиканинг туғилиши Чарлз Балли номи билан чамбарчас боғлиқдир. **“Traite stylistique française”, “Précis de stylistique française”** каби асарларида у лингвистик интизом сифатида ўйланган стилистика асосларини яратади.

Чарлз Баллининг “Шунинг учун стилистика уюшган тилнинг экспрессион хусусиятларини уларнинг таъсирчан мазмуни нуқтаи назаридан ўрганади, яъни сезгирлик фактларини тил орқали ифодалаш ва тил фактларининг ҳаракати кузатади” деган фикри бу фанга берган баҳонинг нақадар юкори эканлигини кўрсатди. Сезгирлик тўғрисида эса олим “Тилда ҳар қандай ғоя таъсирчан вазиятда амалга оширилиш” мумкинлигини таъкидлайди. Бу Чарлз Балли услубининг объекти бўлган тилнинг таъсирчан мазмунидир. Бу сўзнинг эмас, балки тилнинг услубидир деган фикрларни илгари сурган.

Ф. Гадет, Ж. Гардес-Тамин, Г. Молини ва бошқаларнинг фонетика ва фоностилистика бўйича қилган илмий тадқиқотлари ҳозиргача ўз маҳсулини бериб келмоқда. Тўғри, бошқа таърифлар ҳам тақлиф қилинган. Л. Спичер учун услуб - бу «тил томонидан тақдим этилган элементларнинг услубий татбиқи». Ж.Марузеау учун услуб – бу «фойдаланувчи ёзадиган ёки гапирадиган, тил тақдим этадиган материалга бўлган муносабат». Аммо бу икки ажойиб филолог

ушбу услуб атамаси таркибидан фақат стилистикага тегишли бўлган нарсаларни саклаб қолмоқчи бўлганини ким кўрмайди? Биз улар каби қиламиз. Такдимотимизга қулай бўлиши учун, ушбу услуб атамасидан фойдаланиш биз билан содир бўлганда, ҳар доим бу чекланган қиймат билан бўлади.

Стилистика объектлари. - Фикрни ҳар қандай экстеризациялаш, хоҳ нутқ орқали бўлсин, хоҳ ёзиш орқали, мулоқотдир: бу нутқ мавзусининг эмитентлик фаолияти ва қабул қилувчининг қабул қилиш фаолияти. Ушбу алоқа объектив, мутлақо интеллектуал бўлиши мумкин ва ҳақиқат борлигини қайд этиш билан чекланиб қолади. Аммо кўпинча олувчини хайратда қолдириш нияти, истаги бор. Биз озми-кўпми онгли равишда маълум бир луғат билан боғлиқ бўлган, гапнинг маълум бир бурилиши ва оғзаки нутқда, маълум бир артикуляция билан, маълум бир интонация билан боғлиқ бўлган сифатли ва микдорий нюансдан фойдаланамиз, улар бирлаштирилган ёки бўлмаган ҳолда бу ёпишқоқликни келтириб чиқаради. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, тилнинг умумий тизими бизга такдим этган материалда биз нафақат ўзимиз ушбу тизимни англаганлигимиз асосида, балки шундай деб ўйлаган тушунчамиз асосида ҳам танлов қиламиз. Шунинг учун стилистик факт бир вақтнинг ўзида лингвистик, психологик ва ижтимоий тартибдир. Шундай қилиб, биз бола билан катта одам, маданий одам билан ўкимаган одам каби гаплашмаймиз. Қабул қилувчининг лингвистик хабардорлигини ҳисобга олиш рол ўйнайдиган ягона омил эмас. Ижтимоий иерархия аралашади, бу бизни ифода услубимизга устувор аҳамият беришга мажбур қилади, биз юқори ёки тенгдошга, бефарқ одамга бир хил тарзда гапирмаймиз. Бу услубий таҳлилнинг асосий принципи бўлади.

Бизнинг вазифамиз – фойдаланувчида унинг мулоқотида максимал самарадорликни таъминлаш учун тилнинг барча соҳаларида қилган танловини изоҳлаш. Кимдир фақат аниқ ифодали воситаларни кўриб чиқишга мойил бўлиши мумкин. Бу ҳақиқатни қашшоқлаштириши ва баъзи ҳолларда уни бузиши мумкин. Кўп ҳолатлар мавжудки, бу ифода фикрнинг орқасида, ярим тоннада ва жуда эҳтиёткор таклиф оҳангида қолади. Ўзингизни экспрессивлик нарса эмас, балки мураккаб ва ўзгарувчан маълумотларнинг натижаси эканлигига ишонтириш учун узоқ ўйлашингиз шарт эмас.

О. Жезперсеннинг фикрига кўра, табиий бўладими ёки фонетик эволюция жараёнида қўлга киритиладими, товушларнинг экспресив хусусиятлари инкор этилмайди ва бир неча йўналишларга эга бўлиши мумкин. Улар баъзи ҳолларда эшитиш туйғусини (ономатопея) таклид қилиш билан, балки визуал хиссиётларни (ҳаракат ва ранг) ва ҳатто хиссиётларни келтириб чиқариши мумкин: "Табиий боғланиш баланд товушлар ва тиниклик билан, карлар ва қоронғулик ўртасида ... у эрда сўзлар ва кайфият ўртасидаги муносабатни кўриш учун бу фақат қиска қадамдир. Шундай қилиб, инглиз тилида / сл / гуруҳ нафратни ифодалаш учун жавоб беради: ингичка, силлик, айёр, И унлиси кичиклик ва нозикликни келтириб чиқаради.

Ўз навбатида, М. Граммонт шундай деб ёзади: "Биз интеллектуал таассуротни сезгир, визуал, эшитиш ва тактил таассуротига айлантирамиз. Бири

хислар тартибини бошқача тартибдаги сенсацияларга таржима қилади; пасти товушларни, аниқ товушларни, баланд товушларни, баланд товушларни, курук товушларни, майин товушларни, майин товушларни, жингалак товушларни, каттиқ товушларни ва бошқаларни ажрата оламиз. Шунинг учун жиддий ғояни жиддий товушлар билан, юмшоқ фикрни юмшоқ товушлар билан таржима қилиш мумкин, яъни у шоирни излаётгани каби таассурот ҳосил қилиш учун унинг оятларида бош товушлари ёки юмшоқ товушларни ўз ичига олган сўзлар тўпланиши мумкин. У шундай қилиб, ўқувчининг онгида ўзи ёқтирган ғоя ва образларни бўлмасдан уйғотади, уларни бир неча дақиқада батафсил баён қилиш керак. Шеърят моҳиятан маслаҳат беради ».

Кейинчалик Граммонт фонемаларни артикуляция нуктасига кўра таснифлашга ўтади. Унлилар ёруғлик / ɛ, ɛ, œ /, баланд / i ва ü/, ёркин / а, ɔ, œ, а / ва коронғу / u ва ɔ / га, унлилар билан бир хил тоифага кирувчи бурун унлиларига бўлинади. Оғзаки ёзишмалар. Улар қуйидагиларни ифодалайдилар: «кескинлик, хоҳ шовкин бўлсин, хоҳ фарёд ёки туйғу бўлсин». аниқ «тинимсиз шовкин ... юмшоқ ва енгил шовкин», «енгил, кувноқ, кулгили фикрлар ...»; кўзни камаштирадиган «кўзни камаштирадиган шовкинларнинг ифодаси», «ифода овозларнинг баландлигини тахмин қиладиган» ғоялар ва ҳиссиётлар; коронғи унли товушлар «карлар шовкини», «жиддий ёки ғамгин ғоялар», олдинги сояларга қўшилган назаллар, улар устун бўлганида, «сустлик, сустлик, сусткашлик, сустлик, бепарволик. »

Ундошлар моҳиятан бир лаҳзали ва узлуксиз бўлинади. Биринчиси, жарангсиз / p, t, k / ёки жарангли / b, d, g / «кескин ва такрорий шовкин» ва киноя, ғазаб, кўзғалиш каби ҳис-туйғуларни ифодалайди. Сониялар бурун унлиларига ўхшаш хусусиятларга эга бўлган ундош бурун товушлари / n, m / га бўлинади; суюқликларда / l, r / (2), улардан бири ликвидликни, силжишни, иккинчисида ғичирлашни ёки гумбирлашни келтириб чиқаради; / f, v, s, z / ва хириллаш / š, ž/ каби спиртли ичимликларда, улар хириллаш ёки хириллашни ва ҳасад, киноя, нафрат ёки ғазаб туйғуларини билдиради.

Бундан ташқари, лаблар даражасида жойлашган лабланган / p, b/ ва лабтиш / f, v / нинг артикуляция нуктаси, физиогномиянинг ҳаракати, улар хўрсиниш каби нафрат ва нафратни ифода этишга мослаштириши мумкин деб ўйлашади. ва йиғлаяпти.

Ушбу сўнгги фикрдан биз М. Граммонтнинг баъзи ҳолларда фонемаларнинг экспресивлигини улар талаб қиладиган артикуляцион ҳаракатлар билан боғлаганлигини кўрамиз. Ушбу нуктаи назар бир нечта тилшунослар ёки услуб назариётчилари томонидан ишлаб чиқилган, жумладан, Андре Спире "Plaisir poétique et plaisir musculaire" (1).

Масалан, у шундай ёзади: "« **lubrifier** » (мойлаш) сўзида ёпишқоқ ва силлиқ хислар "ф" нинг оғзининг каттиқ деворларига ишқаланиши ва у эрга "э" томон силжиган ярим унли бирикмаси натижасида ҳосил бўлади. Яна «мойлаш материалида» янада яққолроқ ифода, у ерда "й" фонетикасида эрийди, пардага ўралган ва назализация билан юмшатишган "(2).

П. Гуирауд, Валерининг мавзуидаги сўзлар рўйхатини (яъни унинг ишида энг кўп учрайдиган сўзларни айтишни) ҳисобга олган ҳолда, улар таркибидаги фонемаларга нисбатан, масалан, Б учун ёзувлар: « ombre, sombre, tombeau, bois, bras, bouche, bord, beau, briller, brûler, ténèbres, briser » ва қуйидагиларга эътибор беринг:" sombre ғояси анча устун бўлиб туюлади ... Барча сўзлар аниқ конкрет маънога эга.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. D.Sh.Islomov. (2021). The Definition of The Concepts of «Phoneme» and «Phonostylistics». *Middle European Scientific Bulletin*, 9. <https://doi.org/10.47494/mesb.2021.9.204>
2. D.Sh.Islomov. (2021). Phonetics and Phonology. *Middle European Scientific Bulletin*, 11. Retrieved from <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/470>
3. Islomov, D. (2021). THE ROLE OF PHONOSTYLISTIC UNITS AND PHONEMES IN THE PROCESS OF TEACHING FRENCH TO ADULTS IN THE ANALYSIS OF EXAMPLES. Конференции, 1(1). <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.971>
4. ISLOMOV, D. Sh, and GA JAHONGIROVA. "THE ROLE OF PHONOSTYLISTICS AND PHONOSTYLISTIC UNITS IN TEACHING FRENCH AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS." E-Conference Globe. 2021.
5. Д.Ш. Исломов. "Поэтические формы как культуроведческий компонент при обучении иностранному языку». Статьи в Академии Наука. Мысль: электронный периодический журнал, 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/poeticheskie-formy-kak-kulturovedcheskiy-komponent-pri-obuchenii-inostrannomu-yazyku> (дата обращения: 13.03.2021).
6. Д. Исламов, НВ Ванцова, ТМ Хусяинов - "Возможности использования проектной методики при преподавании иностранных языков" Наука. Мысль: электронный периодический журнал, 2016. 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-ispolzovaniya-proektnoy-metodiki-pri-prepodavanii-inostrannyh-yazykov> (дата обращения: 13.03.2021).
7. Mr. Babayev Otabek Abdikarimovich. (2020). THE TRUE VALUES OF THE MAVLONO JALOLIDDIN MUHAMMAD RUMIY'S PHILOSOPHY IN RUSSIAN TRANSLATIONS. *International Journal on Orange Technologies*, 2(12), 68-71. <https://doi.org/10.31149/ijot.v2i12.1091>
8. Ruslan Rajabmurodovich Radjabov. (2021). THE FRENCH FUTURE: MODALITY IN ENGLISH. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 2(06), 60-67. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/W4Q8A>.
9. RADJABOV, R. R., & TOSHPULATOVA, N. (2021, March). SCIENTIFIC AND THEORETICAL VIEWS ON VITICULTURE AND ITS ROLE IN THE WORLD COMMUNITY. In E-Conference Globe (pp. 23-27).

10. RADJABOV, R. R., & MAKHMUDOVA, S. (2021, March). THE ROLE OF ART OF TRANSLATION IN THE DEVELOPMENT OF WESTERN AND EASTERN LINGUISTICS. In E-Conference Globe (pp. 310-315).